

Áttekintés

Az OECD kódexe a tőke mozgások

liberalizálásáról és a folyó láthatatlan ügyletekről:

Felhasználói kézikönyv

Overview

OECD Codes of Liberalisation of Capital Movements

and of Current Invisible Operations: User's Guide

Hungarian translation

Az Áttekintések az OECD kiadványok kivonatos fordításai.

Az Online Könyvesboltban (www.oecd.org/bookshop) díjmentesen állnak rendelkezésre.

Ez az Áttekintés nem hivatalos OECD fordítás.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS FEJLESZTÉSI SZERVEZET

Az OECD Liberalizációs Kódexeinek Áttekintése

Bevezetés

A tőke, a befektetések és a szolgáltatások szabad áramlása az országhatárok között a gazdasági növekedés, a foglalkoztatás és a fejlődés motorja. Ösztönzi a versenyt és a gazdasági hatékonyságot a fogyasztók javára, valamint pénzügyi erőforrásokat és technológiai innovációt biztosít a vállalkozásoknak. Előnyös a házigazda és a származási ország, valamint a fejlett és a fejlődő országok számára egyaránt. Kezdetől fogja ez a gondolat áll az OECD nemzetközi gazdasági és pénzügyi kapcsolatokra vonatkozó megközelítésének középpontjában, de mint minden jó gondolat, a szabad és nyílt piacok elmélete is csak akkor működőképes, ha számításba vesszük a való élet körülményeit. A gazdaság, az infrastruktúra és a pénzügyi piacok fejlettségétől függően minden országnak és az ország állampolgárainak vannak egyéni szükségletei, érdekeltségei és lehetőségei, amikor szóba kerül piacaik megnyitása a tőke és a szolgáltatások szabad mozgása előtt. A növekedésnek és a fejlődésnek fenntarthatónak kell lennie. A liberalizációnak csak egy kiegyensúlyozott és átfogó megközelítése garantál hosszú távú hasznot a társadalom számára.

Szembesülve ezzel a kihívással – a nyílt piacok elősegítése minden területen, az adott ország egyéni helyzetének figyelembevételével - az OECD országok negyven évvel ezelőtt megalkották a liberalizáció felé fokozatosan elvezető kiegyensúlyozott keretrendszert: az OECD Tőkemozgási Liberalizációs Kódexét (Code of Liberalisation of Capital Movements), amelybe a közvetlen befektetések és létesítmények tartoznak bele, valamint az OECD Láthatatlan Műveletek Kódexét, amely a szolgáltatásokat takarja. A Kódexek a szabad piacok központi gondolatának elkötelezve egy konzultációs folyamaton alapulnak, ahol a megértésnek és a meggyőzésnek nagyobb súlya van, mint a nyomásgyakorlásnak és a tárgyalásoknak.

Így a Kódexek sok éven keresztül hatékonyan segítették az OECD-országokat, miközben arra törekedtek, hogy – a saját érdekükben – megszabaduljanak a tőke és a szolgáltatások szabad mozgását akadályozó szükségtelen akadályoktól. Napjainkban a közvélemény világszerte minden eddiginél jobban koncentrálna a globalizációs és liberalizációs kérdésekre, és ez az érdeklődés gyakran tele van aggodalommal és bizalmatlansággal. A Kódexek szerinti progresszív liberalizáció tapasztalata, - amelyet kollegiális felülvizsgálatok és viták segítenek -, az ésszerű és harmonikus nemzetközi együttműködés hasznos példáiként szolgál.

Mik ezek a Kódexek és hogyan épülnek fel ?

Az OECD Liberalizációs Kódexei olyan okmányok, amelyek viselkedési szabályokat állítanak fel az OECD-tagállamok kormányai számára. Szakszerű kifejezéssel, ezek az OECD Tanácsának Döntései. Az OECD Tanácsa a Szervezet legfőbb szerve, amelyben minden országnak egy szavazata van. Döntései, amelyeket egyhangúlag kell meghozni, jogilag kötelező érvényűek a tagállamok kormányai számára. Nemzetközi jogi értelemben azonban nem szerződések, és nem is nemzetközi megállapodások, mint például a WTO-egyezmények.

Mindkét Kódex cikkelyekből áll, amelyek néhány kivételtől eltekintve nagyjából ugyanazt tartalmazzák. Az 1. cikkely mindkét kódexben a központi gondolatot fejt ki: a tagállamok csatlakoznak ahhoz az általános célkitűzéshez, hogy megszüntetik egymás között a tőke és a láthatatlan tranzakciók mozgásának korlátozásait. A többi rendelkezés azt a keretrendszert határozza meg, amely alapján a tagállamok a cél elérése érdekében működnek. A rendelkezések közé tartozik például :

a liberalizáció érdekében való fokozatos eljárás joga, fenntartások benyújtásán és képviselésén keresztül

a diszkriminációval szembeni elkötelezettség,

a közrend és a biztonság érdekében tett kivételek,

derogációk ideiglenes gazdasági nehézségek esetén,

olyan rendelkezések, amelyek biztosítják a regionális intézkedésekkel, például az Európai Unióval és speciális folyamataival való összeegyeztethetőséget,

a bejelentések, a vizsgálatok és konzultációk rendszere, amelyet egy speciális OECD-bizottság, a Tőkemozgások és Láthatatlan Tranzakciók Bizottsága működtet.

Mindkét Kódexnek két fő melléklete van : a már feldolgozott eljárások listája és a tagállamok aktuális fenntartásainak listája.

Milyen nemzetközi tranzakciókra terjednek ki a kódexek ?

A Kódexek pontosan meghatározzák, hogy milyen gazdasági tevékenységre vonatkoznak. Ezeknek a tevékenységeknek a listája minden Kódexhez csatolva van. A Mellékletek meghatározzák nemzetközi tranzakciókat Pontoknak nevezzük. A tagállamok nem választhatják meg, hogy mely Pontokhoz szeretnének csatlakozni, azaz nincs lehetőség a válogatásra. Minden Pont mindenkire egyformán alkalmazandó, a már esetleg benyújtott specifikus fenntartásoktól függően.

Az Európai Unió és az Európai Gazdasági Térség szabályain kívül az OECD Tőkemozgási Kódexe az egyetlen olyan multilaterális okmány, amely elősegíti a nemzetközi tőkemozgások teljes skálájának liberalizációját. Elkészültekor, 1961-ben, érvényesülési területe meglehetősen korlátozott volt. Azóta azonban a nemzetgazdaságok integráltabbakká váltak, a pénzügyi piacok szabályozása harmonizáltabb, a finanszírozási technikák pedig kifinomultabbak lettek. Ennek következményeként a tagországok fokozatosan kibővítették a tranzakciók listáját addig, amíg az végül teljesnek tekinthetővé vált.

Napjainkban a Tőkemozgások Kódexe minden, az OECD-országok lakói közti hosszú- és rövidtávú tőkemozgásra vonatkozik. Ilyen tőkemozgások például a részvények, kötvények és viszontbefektetői alapok kibocsátása, értékesítése és vásárlása, pénzügyi műveletek és határokon

átnyúló hitelek, kölcsönök és örökségek. Továbbá ez vonatkozik a külföldi közvetlen befektetésekre is – például ha egy külföldi vállalat megvásárol egy már létező belföldi céget, vagy ha egy multinacionális vállalatcsoport egy leányvállalatot alapít.

Bár a Láthatatlan Folyó Műveletek Kódexe (Current Invisibles Code) sok, határokon átnyúló szolgáltatás kereskedelmét lefedi, de nem elég teljeskörű. A határokon átnyúló szolgáltatások kereskedelme a szolgáltatásnyújtások azon körét jelenti, amelyeket egy helyi illetőséggel bíró egy nem illetőséggel bírónak nyújt, és viszont. A szolgáltatást nyújtók lehetnek magánszemélyek vagy gazdasági társaságok. A legfőbb érintett szektorok a bank- és pénzügy, biztosítás, szakmai szolgáltatások, hajózás és közúti szállítás, utazás és turizmus.

Az elmúlt évtized során nagyon sok munkát fordítottak a banki tevékenységre, a pénzügyi szolgáltatásokra és a biztosításokra. A Láthatatlan Folyó Műveletek Kódexében lefektetett kötelezettségeket aktualizálták és kiterjesztették, figyelembe véve az ezen a területen tapasztalható egyre növekvő mértékű nemzetköziesedési trendet. Az OECD-országok például megállapodtak arról, hogy a külföldi bankok, pénzügyintézetek és biztosítók számára garantálni kell azt a jogot, hogy szolgáltatásaikat helyi fiókok vagy kirendeltségek felállításán keresztül nyújthassák. Egy másik innováció a társulásokhoz és az önszabályozó testületekhez való hozzáférési joggal foglalkozik. Ez a jog sok országban nélkülözhetetlen mindazok számára, akik pénzügyi, valamint bizonyos szakmai szolgáltatásokat kívánnak nyújtani.

Melyek a kódexek legfontosabb alapelvei?

Sokféle módon el lehet képzelni a Kódexek legvégső céljának elérését, a nemzetközi tőkemozgások és szolgáltatási tranzakciók mentesítését minden korlátozás alól, és ilyen módon annak lehetővé tételét, hogy az OECD-országok lakosai ugyanolyan módon üzletelhessenek egymással, mintha azonos országban élnének. A Kódexek cikkelyei tartalmazznak egy saját, részletes módszerre vonatkozó javaslatot, amely ezen cél eléréséhez vezet. Ezen jogi rendelkezések elolvasása során számos fontos alapelv kibontakozik előttünk.

Mozdulatlanság

Az OECD tagállamai a Kódex értelmében beleegyeztek abba, hogy nem vezetnek be újabb akadályokat. A Kódexben foglalt kötelezettségekkel szembeni fenntartásokat csak csökkenteni vagy megszüntetni lehet, körüket növelni vagy kiterjeszteni nem. Ez mindenkire és mindennemű, a Kódex hatálya alá tartozó tranzakcióra egyformán érvényes, az új kötelezettségek, a Tőkemozgási Kódex néhány meghatározott eleme és egy speciális derogációs eljárás kivételével, melyeknek célja, hogy figyelembe vegyék az ideiglenes gazdasági és pénzügyi nehézségeket. Miután egy korlátozást feloldottak, azt nem szabad újból bevezetni. Ezt nevezik mozdulatlansági kötelezettségnek. Annak érdekében, hogy a mozdulatlanság elérése a lehető leghatékonyabb legyen, a kormányoknak rendkívül precízen kell megfogalmazniuk fenntartásaikat, hogy azok csak a ténylegesen érvényben lévő korlátozásokat bírálják. Ilyen módon a szabályozási status quo lezárul és kizárólag további liberalizálás, az úgynevezett „zárópecsek-effektus” („ratchet-effect”) irányába fejlődhet tovább.

Leszorítás

A Kódexek legfontosabb célkitűzése a liberalizáció még akkor is, ha a Tagállamok ezt csak a korlátozások lassú megszüntetésével, egyéni helyzetüknek megfelelően, fokozatosan tudják elérni. Ezt nevezzük leszorítási-elvnek (rollback principle). Ha egy tagállam úgy dönt, hogy fenntartja a tőke és a szolgáltatások szabad mozgásának korlátozásait, akkor helyzetét rendszeresen felül kell vizsgálnia. A többi tagállam felé magyarázattal tartozik arról, hogy miért tartja szükségesnek az adott korlátozást, és a többi állam megkísérelheti meggyőzni az érintett országot arról, hogy az aggodalmait más, kevésbé korlátozó módszerekkel is meg lehet szüntetni. Bár a Kódexekben foglalt eljárások nem teszik lehetővé kényszerítő intézkedések vagy hatalom alkalmazását, a tagállamok mégis olyan mértékben elkötelezték magukat a liberalizálás közös célja mellett - melyhez hozzájárul a folyamat dinamikája és az együttműködés szelleme is -, hogy a fenntartások száma az évek során érzékelhetően csökkent.

Egyoldalú liberalizáció

Az egyéb nemzetközi kereskedelmi és befektetési megállapodásokkal ellentétben a Kódexek megközelítési módja nem a kölcsönös engedmények kialakulására és megtárgyalására épül, adokkapok alapon. A Kódexek alapvető filozófiája szerint a liberalizáció hosszú távon érdekében áll az egyes országoknak éppúgy, mint ahogy előnyös az ország kereskedelmi partnerei számára. Ezért a tagállamoknak hajlandóaknak kell lenniük arra, hogy megszüntessék a korlátozásokat anélkül, hogy azonnali engedményt várnának cserébe más tagállamoktól. Természetesen ez az alapelv csak akkor működik, ha valamennyi résztvevő egyetért vele, ha valamennyien részt vesznek ebben a folyamatban. Felvetődhet a kérdés, hogy az alapelv a Kódexek vagy pedig az OECD-tagállamok viszonylagos homogenitása miatt működőképes-e. Az egyoldalú liberalizáció azonban világméretű trenddé vált az elmúlt évtizedben és gyakorlatilag minden országra kiterjedt, függetlenül attól, hogy fejlett, fejlődő, vagy átalakuló országról van szó.

Diszkrimináció-mentesség

Az OECD elvárja tagállamaitól, hogy a nyílt piac előnyeit az összes többi tagállam lakosai számára egyaránt, diszkrimináció nélkül biztosítsák. Ha valahol korlátozások vannak érvényben, akkor ezeket mindenkivel szemben egyformán kell alkalmazni. Még azoknak a tagállamoknak is részesülniük kell a többi tagállam által biztosított liberalizáció gazdasági előnyeiből, amelyek gazdasági nehézségekkel küszködnek és jelenleg még nem képesek liberalizálni a piacot. A Kódexek nem engedélyezik a fenntartások felsorolását a diszkrimináció-mentesség, vagy a Legnagyobb Kedvezmény Elve kapcsán. Ezen szabály alól az egyetlen kivétel azon liberalizációs intézkedésekre vonatkozik, amelyeket egy speciális regionális integrációs rendszer értelmében alkalmaznak, amilyen például az Európai Unió. Ezeket az intézkedéseket nem kell automatikusan kiterjeszteni az OECD összes tagállamára.

Átláthatóság

Az átláthatóság azt jelenti, hogy a tőkemozgások és a szolgáltatások kereskedelmének az OECD-országokban érvényes korlátozásaira vonatkozó információknak teljeseeknek, naprakészeknek, érthetőeknek és mindenki számára hozzáférhetőeknek kell lenniük. Hogyan érik el a Kódexek ezt a célt? Először is úgy, hogy megkövetelik, hogy a tagállamok tájékoztatást adjanak minden olyan intézkedésükről, amelyek a Kódex által lefedett bármely tranzakciót érintik. Másodszor: értesítést kérnek az említett intézkedések módosításairól. Harmadszor: ezeket az intézkedéseket a lehető legpontosabban tüntetik fel a fenntartások országokénti felsorolásánál, hogy az olvasó megbizonyosodhasson afelől, hogy a fenntartások listáján felsorolt korlátozásokon kívül nem létezik semmiféle más korlátozás (ezt a kötelezettségek meghatározásának „fentről le” megközelítési módjának nevezzük). Negyedszer: a korlátozásokat elhelyezik az OECD nyilvános weboldalán, és az országok álláspontjával együtt megjelentetik a Kódexek nyomtatásban kiadott, rendszeresen aktualizált változataiban.

Minden országra azonos kötelezettségeket rónak-e a Kódexek?

Jóllehet minden tagállam aláírja a progresszív liberalizáció közös célját, nem azonos ütemben haladnak ezen cél megvalósítása felé. Azok a tagállamok, amelyek nem képesek arra, hogy azonnali liberalizálást hajtsanak végre, fenntartásokat tehetnek a Kódexek konkrét Pontjaival szemben. Ilyen módon bármelyik ország adott pillanatban érvényes álláspontját meg lehet érteni a fenntartások felsorolásának elolvasásából, amelyek a Kódexek mellékleteit képezik. Ezek a felsorolások meghatározzák az egyes országok aktuális kötelezettségvállalásait. Amennyiben egy ország nem tesz fenntartásokat egy adott Ponttal szemben, akkor úgy kell tekinteni, hogy az adott Pont teljes mértékben liberalizált.

Léteznek „teljes” és „korlátozott” fenntartások. A teljes fenntartás azt jelenti, hogy azt a tranzakciót, amelyre vonatkozik, egyáltalán nem lehet végrehajtani. A korlátozott fenntartás azt jelenti, hogy a tranzakciókat bizonyos korlátozások figyelembe vételével végre lehet hajtani. Általánosságban véve a fenntartásoknak a lehető legpontosabban vissza kell tükrözniük annak a korlátozásnak a jellegét, amelyet a tagállam még mindig fenntart a nemzetközi tőkemozgásokkal és a szolgáltatások kereskedelmével szemben. Ha egy tagállam új fenntartást tesz, akkor ezt meg kell indokolnia, és alá kell vetnie magát a fenntartott korlátozás rendszeres felülvizsgálatának. Az OECD-nek az a célja a fenntartások kiterjedésének és motivációjának rendszeres felülvizsgálatával, hogy a teljes fenntartásokból korlátozott fenntartások legyenek, és tovább visszaszorítsák vagy teljesen megszüntessék a korlátozott fenntartásokat.

Vannak-e jelentős eltérések az egyes országok álláspontjai között? Nehéz lenne egy részletes, átfogó értékelést készíteni, mert minden országnak vannak olyan területei, ahol a liberalizáció nagyobb mértékű, mint más országokban, és ezek a területek országoként eltérőek. De az valószínűleg igaz, hogy vannak olyan országok, amelyek felvállalják a „lokomotív” szerepét azáltal, hogy másoknál gyorsabban haladnak előre a mindenkire egyformán vonatkozó fenntartások megszüntetésében. Ugyanakkor a szervezethez csatlakozó új tagállamok általában több fenntartással bírnak, mint a „régik” tagállamok.

Ki felügyeli a Kódexek alkalmazását?

Az OECD Tőkeozgások és Láthatatlan Tranzakciók Bizottsága, amely CMIT (Committee on Capital Movements and Invisible Transactions) néven ismert, az a struktúra, ahol a tagállamok összeülnek a Kódexek alkalmazásának és végrehajtásának megvitatása céljából. Az OECD minden tagállama jogosult arra, hogy kinevezzen egy szakértőt a Bizottság tagjának. Az Európai Bizottság is képviselteti magát. Megfigyelőként meg lehet hívni más képviselőket is a szervezeten kívüli országokból, az IMF-ből és az EFTA-ból.

A CMIT általában évente kétszer többnapos ülést tart, egyet tavasszal és egyet pedig ősszel. Munkáját az OECD Titkárság, különösen a tőkeozgásokkal, a befektetésekkel és a szolgáltatások kereskedelmével foglalkozó divízió személyzete segíti. A Bizottság felállíthat ad hoc munkacsoportokat azoknak a kérdéseknek a megvitatására, amelyek kiemelt szakértelmet és elemzést igényelnek, amilyen például a külföldi közvetlen befektetések vagy bizonyos szolgáltatási szektorok, például a biztosítás és az e-finanszírozás. Ezenkívül megszervezhet kevésbé hivatalos konferenciákat és workshopokat, amelyeken gyakran részt vesznek a magánszektor és/vagy tudományos szakemberek is. A szakmai szolgáltatások liberalizálásával foglalkozó egyik ilyen workshop-sorozatot 1994 óta rendezik meg.

Miért van szükségünk állandó bizottságra a Kódexek felügyeletéhez? Azért, mert a Kódexek értelmében a liberalizáció egy dinamikus és állandó folyamat, amely elemzésekre, konzultációkra és az azonos rangú felek meggyőzésére épül. A CMIT rendszeresen felülvizsgálja az egyes országok álláspontját a Tőkeozgások Kódexe alapján, és arra törekszik, hogy az érintett országgal együtt feltárja, hogy az tudna-e továbblépni a még nyitottabb piacok felé, s ha igen, hogyan. Egy másik ilyen okmány a Láthatatlan Folyó Műveletek Kódexe alapján elvégzett horizontális felülvizsgálat, amely csak egy bizonyos szektorra összpontosít, de az összes országra kiterjed. A Bizottság általában írásbeli jelentéseket készít ezekről a felülvizsgálatokról, amelyeket aztán benyújt az OECD Tanácsához. Ezekhez a jelentésekhez gyakran csatolnak az érintett országnak vagy országoknak szóló ajánlás-tervezeteket, vagy a fenntartások felsorolásának módosítására vonatkozó döntés-tervezeteket. A tervezetekkel kapcsolatos végső döntést az OECD Tanácsa hozza meg.

Munkájának megfelelő elvégzése érdekében a CMIT-nek megbízható információkra van szüksége a tagállamokban meghozott minden olyan politikai intézkedésről, amely érintheti a Kódexeket. A Kódexek kikötik, hogy a kormányok kötelesek hatvan napon belül értesíteni az OECD-t minden olyan intézkedésről, amely kihatással van a Kódexekre. Ezenkívül a Bizottság, az OECD Titkárságának segítségével saját maga is rendszeres felméréseket folytat. A CMIT a rendelkezésére álló számtalan forrásból merítve szisztematikusan megvizsgálja és megvitatja a tagállamokban tapasztalható új politikai fejleményeket, amelyek hatással lehetnek a tőkeozgásokra, a közvetlen befektetésekre és a szolgáltatások kereskedelmére.

Kinek a számára előnyös a Kódexek alapján végrehajtott liberalizáció?

A Kódexek nemzetközi jogi okmányok, melyek jogokkal ruházzák fel és kötelezettségeket rónak a kormányokra. Jogilag a tagállamok egyes állampolgárai vagy vállalkozásai közvetlenül nem hivatkozhatnak a Kódexekből fakadó jogokra, a külföldi befektetések, a pénzalapok mozgatása vagy a határokon átnyúló szolgáltatások vonatkozásában. Nemzeti kormányukhoz kell fordulniuk annak érdekében, hogy a Kódexek értelmében felmerülő esetek a CMIT elé kerüljenek. A Kódexek azonban előírják, hogy a tagállamok nemzeti szinten a szükséges intézkedések elfogadásával vagy fenntartásával teljesítsék kötelezettségeiket.

Ily módon a liberalizáció végső kedvezményezettjei valóban az egyes tagállamok állampolgárai és társaságai. Vásárolhatnak és eladhatnak részvényeket és viszontbefektetői alapokat külföldön, átutalhatnak örökölt vagyont, vállalkozásokat hozhatnak létre az OECD valamely másik tagállamában, folytathatnak jogi vagy pénzügyi tanácsadást ügyfeleiknek külföldön stb. Ugyanilyen fontos az is, hogy teljesen biztosak lehetnek abban, hogy ezek a kedvezmények tartósak, és nem lehet őket megvonni. Ez a stabilitás különösen fontos azok számára, akik hosszú távra szeretnének külföldön befektetni, például egy külföldi termelési létesítménybe kívánnak beruházni.

A liberalizálási intézkedések előnyei az OECD-országok lakosaira korlátozódnak? A Kódexek értelmében vállalt jogi kötelezettségek kizárólag az OECD-térségre vonatkoznak. A tagállamok kormányai azonban vállalták, hogy minden tőlük telhetőt megtesznek azért, hogy a liberalizáció előnyeit kiterjesszék az IMF összes tagállamára is. Így a fejlődő és az átmeneti országok lakosai is élvezhetik a szabad piachoz való hozzáférés előnyeit az OECD-országokban, az OECD-országok lakosaival azonos mértékben. A felmérések kimutattak egy olyan átfogó trendet is, mely szerint az OECD-országok kormányai a szervezeten kívüli országokkal szembeni diszkrimináció nélkül alkalmazzák a liberalizációs intézkedéseket.

Hogyan illeszkednek bele a Kódexek az EU szabályozásába?

Amint korábban már említettük, a Kódex már a kezdetektől fogva teret enged a regionális integrációs folyamatoknak, az olyan speciális rendszereken belül, mint amilyen az Európai Unió, a korábbi EGK. Az Európai Unió minden tagállama tagja az OECD-nek, de az EU és az OECD folyamatai teljes mértékben függetlenek egymástól. Az EU tagállamai gyorsabban vagy szélesebb körben is végrehajthatják a liberalizációt egymás között. A Kódex diszkrimináció-ellenes alapelve alóli kivételként az EU tagállamai megtehetik, hogy a liberalizációs intézkedéseket nem terjesztik ki az OECD olyan tagállamaira, amelyek nem tagjai az Európai Uniónak. Erre egy konkrét példa az EU Második Bankdirektívája, amely bevezetett egy egyedülálló „útlevelet” vagy engedélyt az EU-n belüli banki szolgáltatásnyújtásra. Ezt a kedvezményt nem terjesztették ki teljes mértékben az OECD többi tagállamára.

A CMIT azonban megvizsgálja az EU előírásait és direktíváit annak megállapítása érdekében, hogy más szempontok szerint összeegyeztethető-e az EU-tagállamoknak a Kódexek alapján fennálló kötelezettségeivel. Különösen arra ügyelnek, hogy az Európai Unión belüli harmonizáció és liberalizáció nem támaszthat újabb akadályokat a harmadik országokkal lefolytatott műveletekkel szemben. Ez megtörténhetne akkor, ha az EU egyik tagállamát, ahol rendkívül liberális politikát alkalmaznak, köteleznék egy több korlátozást tartalmazó rendszer bevezetésére egy adott területen, az Európai Unión belüli harmonizációs erőfeszítések részeként. Az OECD és az EU közötti zökkenőmentes együttműködést megkönnyíti az, hogy az EU Bizottság egy képviselője rendszeresen részt vesz a CMIT ülésein.

Jóllehet az EU tagállamai egymás között gyorsabban végrehajthatják a liberalizációt, továbbra is fennállnak a Kódexek átfogó célkitűzéseivel kapcsolatos kötelezettségeik. Azokat a korlátozásokat, amelyeket az Európai Unió belül már megszüntettek, végül a többi OECD-országgal szemben is meg kell szüntetni, amennyiben rájuk is kiterjed a Kódexek hatálya. A liberalizáció mindaddig nem teljes, amíg a korlátozásokat az OECD összes tagállamával szemben meg nem szüntették.

Hogyan viszonyulnak a Kódexek a WTO-egyezményekhez?

Az OECD összes tagállama egyben a WTO-nak is tagja, és a WTO okmányainak aláírója. Az Általános SzolgáltatásKERESKEDelmi Egyezmény (GATS – General Agreement on Trade in Services), az a WTO-egyezmény, amely a leginkább vonatkozik az OECD Kódexei által lefedett területekre. A GATS nem kizárólag a szolgáltatások határon átnyúló kereskedelmével foglalkozik, hanem a külföldi közvetlen befektetésekkel (FDI – foreign direct investment) és a szolgáltatóipar létesítményeivel is. A Kódexek tagságával ellentétben a GATS-ban való részvétel szinte minden ország előtt nyitott.

A GATS és a Kódexek ugyanazon cél elérését, a liberalizáció ösztönzését mozdítják elő. A GATS megközelítési módja eltér a Kódexek módszerétől, különösen két szempontból: előnyben részesíti a „lentől föl” megközelítési módot az országok egyéni kötelezettségeinek meghatározása során, ellentétben a Kódex „fentről le” megközelítési módjával, valamint céljait nem egyoldalú liberalizáció és az azonos rangú felek meggyőzése, hanem tárgyalások sorozata útján kívánja elérni. A „lentől föl” megközelítési mód azt jelenti, hogy az egyes országok a GATS által általánosan lefedett szektorok közül kiválaszthatják azokat, amelyekben kötelezettségeket kívánnak vállalni. A kötelezettségek megtárgyalása azt jelenti, hogy a liberalizációs folyamat előrehaladását kölcsönös engedmények útján érik el, amelyeket alkalmanként különböző szolgáltatási szektorokban nyújtanak.

A CMIT már 1994-ben megvizsgálta a GATS és a Kódex együttélésének és összeférhetőségének kérdését. Arra a következtetésre jutott, hogy az OECD-tagállamoknak a két okmány alapján vállalt kötelezettségei különbözőek, de összeegyeztethetők. Az OECD tagállamainak az a véleménye, hogy a GATS és a Kódexek megközelítési módja kiegészíti és kölcsönösen támogatja egymást a liberalizáció elérésében. Az OECD Tanácsa a CMIT által benyújtott egyik jelentés alapján abban állapodott meg, hogy a Kódexeket fenn kell tartani, sőt még jobban meg kell erősíteni. Ezt nemcsak az említett okmányokon keresztül elért haladás megőrzésének vágya motiválta, hanem az a törekvés is, hogy az OECD továbbra is világszerte húzóerőt jelentsen a kiegyensúlyozott liberalizációban.

A Kódexek olyan komparatív előnyökkel rendelkeznek, amelyek támogatják ezt a megközelítési módot. Először: néhány nélkülözhetetlen területet átfogóbb mértékben fednek le. A Tőkemozgások Kódexe nem csupán az egyetlen olyan multilaterális okmány, amely a tőkemozgások teljes körét lefedi, hanem egyben az egyetlen olyan multilaterális okmány, amely előmozdítja a külföldi közvetlen befektetések és létesítmények liberalizációját a gazdaság minden szektorában, a Nemzeti Kezelési Okmány (National Treatment Instrument) mellett, amely az OECD-tagállamok és három kívülálló ország (Argentína, Chile és Brazília) számára nem kötelező érvényű kötelezettségvállalásokat nyújt arra nézve, hogy nem alkalmaznak diszkriminációt a területükön tevékenykedő külföldi befektetőkkel szemben. Másodszor: a Kódexek „föntről le” megközelítési módja hatékonyan működik a mozdulatlanság biztosításában, valamint a szabályozás diszkrimináció-mentességének garantálásában. Harmadszor: az OECD-ben uralkodó, együttműködésen alapuló légkör teret enged azon gazdasági és politikai kérdések megvitatásának és felmérésének, amelyeket figyelembe kell venni, a befektetések és a szolgáltatásokkal való kereskedelem globalizációjának világméretű trendjeinek folytatódásakor.

Milyen eredményeket értek el a Kódexek?

A Kódexek negyven éve keresztül biztosítják a multilaterális kereteket az OECD-országok által követett, a liberalizáció felé vezető egyéni utak az együttműködés szellemében történő támogatásához. Ezenkívül létrehozták azt a környezetet, amelyben a kevésbé fejlett gazdasággal rendelkező tagállamok, vagy azok, amelyek átmeneti gazdasági nehézségekkel küszködnek, kihasználhatják az azonos rangú felek közt folytatott konzultáció és megértés előnyeit. Ugyanakkor a Kódexek hasznos mércének bizonyultak, amellyel az idők folyamán fel lehetett mérni és össze lehetett hasonlítani a tagállamok liberalizációs erőfeszítéseit.

A Kódexek kapcsán elvégzett munka kiterjedt információbázist eredményezett. Az OECD megközelítési módja szerint a liberalizációs készletek mindig együtt járnak a gazdasági és a politikai környezet tanulmányozásával és elemzésével. Az olyan gazdasági tevékenységeket, mint a külföldi közvetlen befektetések, a biztosítások, a szakmai szolgáltatások, a turizmus, a banki tevékenység és a pénzügyi szolgáltatások, alapos vizsgálatnak vetették alá, ha csak az elmúlt évtizedet vesszük példaként. Ezeket a tanulmányokat gyakran a multidiszciplináris megközelítési mód előnyeit kihasználva végezték el, és merítették az OECD egyéb testületeinek szakértelméből. Ezeket a tanulmányokat általában az egész világra kiterjedő célközönség számára publikálják.

A liberalizációs kódexek már a kezdetektől fogva központi szerepet játszottak akkor, amikor új tagállamok csatlakoztak az OECD-hez. Ez nyilvánvalóvá vált a legújabb tagok - Mexikó, a Cseh Köztársaság, Korea, Lengyelország és Szlovákia - felvétele során. A Kódexek eszközként szolgáltak annak mérésére, hogy mennyire hajlandóak osztani a társországok nemzetközi gazdasági kapcsolatokra vonatkozó filozófiáját. A tagságra pályázó országok tehetnek fenntartásokat, és a szervezet elfogadja, hogy fenntartásaik listája hosszabb, mint a régi tagoké. Ám tanúsítaniuk kell azt, hogy közelednek a liberalizáció elégséges szintjéhez. Szükség esetén tovább kell fejleszteniük érvényben lévő politikájukat az OECD szabványaihoz való közelítés érdekében.

Melyek a Kódexek kilátásai a mai változó világban?

Hasznosak lesznek-e a Kódexek az OECD-tagállamok és állampolgáraik számára az új évezredben? Bár látványos eredményeket sikerült elérni a nyitott és hatékony piacok végső céljának teljesítésében, még jócskán maradt tennivaló. A Kódexek szerepe a múlthoz hasonlóan a jövőben is nélkülözhetetlen lesz az OECD-tagállamok közötti liberalizáció állandósításában, a további liberalizáció dinamikus folyamatának fenntartásában és az előrehaladás figyelemmel követésében. A Kódexek ugyanakkor stabil környezetet biztosítanak a nézetek megvitatásához és kicseréléséhez, ha kételyek merülnek fel a globalizáció előnyeinek egyensúlya tekintetében.

Az OECD Kódexei alapján elvégzett munkára azonban egy változó környezetben kerül sor. Az Uruguayi Forduló végeredményei és a WTO-Egyezmények 1994. évi elfogadása megváltoztatta a nemzetközi gazdasági kapcsolatok képét. 1998-ban félbeszakadtak a Multilaterális Befektetési Egyezményről (MAI – Multilateral Investment Agreement) folytatott tárgyalások, mivel a közérdekű csoportok hangot adtak azon kockázatokkal kapcsolatos aggályaiknak, amelyeket a globalizáció jelent a környezetvédelem, a munka- és emberi jogok, valamint a fogyasztási és fejlesztési kérdések tekintetében. Egy évvel később a WTO Seattle-i Csúcstalálkozója, amelynek az volt a célja, hogy új lendületet adjon a liberalizációs folyamatoknak, kudarcba fulladt. A Kódexek alapján folytatandó jövőbeni munka során sem szabad figyelmen kívül hagyni a liberalizáció kockázataival kapcsolatos

újabb aggályokat, és az eredeti gondolatot sem szabad szem elől téveszteni, amelyre a Kódexek épülnek: a tőke és a szolgáltatások határokon átnyúló áramlása előtt tornyosuló akadályok lebontása hosszú távon minden érintett számára előnyös.

A Kódexek alapján végzett munka középpontja a tagállamok szükségleteinek megfelelően alakítható. A Kódexek sokféle módon elősegíthetik a kiegyensúlyozott liberalizáció folytatását, nem kizárólag az OECD-országokban, hanem a WTO-n belül végzett munka támogatásával, valamint szélesebb fórumot nyújtva a G7 folyamatban is elősegíthetik a nemzetközi tőkemozgásokkal és a pénzügyi piac integrációjával kapcsolatos szabványok és legjobb gyakorlatok megvitatását. Az OECD rugalmas struktúrával rendelkezik, amely lehetővé teszi workshopok és szemináriumok megrendezését, amelyeken a magánszektor, a civil társadalom és a tudományos szakemberek is részt vehetnek. Ki lehet dolgozni a szervezeten kívüli országok gazdaságainak megsegítésére irányuló új módszereket. A Kódexekkel kapcsolatos munka részeként a CMIT bármikor dönthet úgy, hogy elvégzi a gazdaság új, vagy különösen bonyolult szektorainak elemzését, és ezáltal ösztönzi az ellentmondásos kérdések ésszerű megvitatását. Mindeközben bármikor kihasználhatja az OECD multidiszciplináris megközelítési módjának lehetőségeit azáltal, hogy összehozza egymással a befektetési, pénzügyi, verseny-, fogyasztási, környezetvédelmi és egyéb szektorok szakértőit.

A kiadvány eredeti angol nyelvű változatának tartalomjegyzéke
(mellékletek, valamint a dobozok, táblázatok és grafikonok jegyzéke nélkül):

Előszó

I. Rész az OECD Liberalizációs Kódexének Áttekintése

II. Rész Megjegyzések

- a. A Kódex Cikkelyei
- b. A Kódex Mellékletei: a Műveletek Felsorolása
- c. A Tőkemozgások Liberalizációjának Kódexe Által Lefedett Műveletek
- d. A Láthatatlan Folyó Műveletek Liberalizációját Szabályozó Kódex Által Lefedett Műveletek

Ez az *Áttekintés* egy OECD kiadvány kivonatos fordítása, mely eredeti formájában a következő angol és francia címen került publikálásra:
OECD Codes of Liberalisation of Capital Movements and of Current Invisible Operations: User's Guide
Codes de l'OCDE de la libération des mouvements de capitaux et des opérations invisibles courantes: Guide de référence

Az OECD kiadványai és az *Áttekintések* a www.oecd.org/bookshop/ címen állnak rendelkezésre.

*Írja be az „overview” szót a „Title search” mezőbe az Online Könyvesbolt honlapján vagy írja be a könyv angol címét (az *Áttekintések* az eredeti angol nyelvű könyvhöz vannak csatolva).*

Az *Áttekintések* készítését a Közügyi és Kommunikációs Igazgatóság jogi és fordítási csoportja végzi.

E-mail: rights@oecd.org / Fax: +33 1 45 24 13 91

© OECD, 2003

Ez az *Áttekintés* abban az esetben reprodukálható, ha megemlítsre kerül az OECD szerzői joga és az eredeti kiadvány címe.